

IBS

Mayvi Johansen

Innspill til prosjekter for fordeling/refordeling av stipendiatstillinger med oppstart i 2022

Institutt for barnevern og sosialt arbeid (IBS) sender over innspill til 3 prosjekter for fordeling av stipendiatstillinger med oppstart i 2022. Instituttet har gjort følgende prioritering av prosjektene:

1. **Samvær etter omsorgsovertakelse som sikring av barnets rett til familieliv på kort og lang sikt**
2. **Tverrprofesjonelt samarbeid knyttet til beslutninger i barnevernet: betingelser for å heve kvaliteten på arbeidet med å vurdere bekymringsmeldinger**
3. **Bruk av tvang i enetiltak og rustiltak i barnevernet. Medvirkning og menneskerettigheter.**

Instituttets vurdering finnes i vedlagte skjema. Som vedlegg finnes også de tre prosjektbeskrivelsene.

Det oppgis at et av kriteriene som søknadene vurderes ut fra er gjennomsnitt av andel fullførte ph.d-kandidater 6 år etter opptak i kullene 2012, 2013 og 2014. Det er derfor nødvendig å være oppmerksom på at IBS har bestått som eget institutt ved UiT fra 2016, og var organisert under Finnmarksfakultetet inntil dette ble lagt ned. IBS har derfor ingen egne kandidater for hhv kull 2012, 2013 og 2014. Stipendiater ved IBS før 2016 (ved daværende Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Harstad) har derfor vært tatt opp/har gjennomført ved andre institutt (bl.a ILP) og ved andre institusjoner (Uppsala universitet, Oslo Met, NTNU). Kandidatene er derfor også veiledet av andre enn ansatte ved IBS.

Det bemerkes også at fagmiljøet ved IBS kommer til å ha en betydelig utskifting i staben i de kommende 5-7 årene pga alder. Av instituttets 19 ansatte med første-/professorkompetanse vil 12 (63 %) innen utgangen av 2021 være fylt 60 år. For instituttets del er det derfor svært viktig å få mulighet til betydelig faglig rekruttering gjennom rekrutteringsstillinger innenfor etablerte forskningstema ved instituttet. Behovet for rekrutteringsstillinger innenfor sosialt arbeid og barnevern blir enda mer tydelig fordi fagfeltet både på UiT, nasjonalt og internasjonalt er under akademisk oppbygging. Behovet for sosialfaglig første- og toppkompetanse ved instituttet har også blitt framhevet i flere utredninger ved UiT.

Vennlig hilsen

Veronica Haug
Instituttleder

Vedlegg:

- Vurderingsskjema
- Prosjektbeskrivelser

Vedlegg

- 1 Prioritering av stipendiatsøknader - IBS
- 2 Stipendiatsøknad PROVEL - IBS
- 3 Stipendiatsøknad Barnevern og prof.omsorg- IBS
- 4 Stipendiatsøknad KOMSA- IBS

Instituttets vurdering av innsendte søknader – arbeidsdokument IBS

Prosjekttittel:	Samvær etter omsorgsovertakelse som sikring av barnets rett til familieliv på kort og lang sikt
Strategisk forankring	<p>Prosjektet er forankret i strategiplan for UiT (Drivkraft i nord), strategiske satsingsområder <i>Helse, velferd og livskvalitet</i>, og <i>Samfunnsutvikling og demokratisering</i>.</p> <p>Prosjektet er forankret i HSL-fakultetets <i>Strategi 2018-2022</i> gjennom sitt bidrag til å realisere strategimålene om å videreutvikle det arktiske perspektivet i barnevern og sosialfaglig arbeid gjennom tettere samarbeid mellom utdanning, forskning og forskningsfeltet. Et annet strategimål som adresseres er ambisjonen om å utvikle forskningsprosjekter i samarbeid med offentlig sektor.</p> <p>Prosjektet er også forankret i IBS sin strategi 2018-2022 - om realisering av et universitetsbarnevern.</p> <p>Utover nevnte strategiplaner svarer prosjektet også på regjeringens ambisjon om å fornye offentlig sektors virkemåter, tiltak og tjenester, slik den er nedfelt i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019 – 2028.</p> <p>(Kunnskapsdepartementet, 2018: 54). Prosjektet er dermed et vesentlig bidrag til å svare på kunnskapsbehov slik de er framsatt både lokalt og nasjonalt.</p>
Gjennomstrømming (navn på fullførte dr.gradskandidater)	<p>Her oppgis det at kriteriet er gjennomsnitt av andel fullførte ph.d-kandidater 6 år etter opptak i kullene 2012, 2013 og 2014.</p> <p>IBS har bestått som eget institutt ved UiT fra 2016, og var organisert under Finnmarksfakultetet inntil dette ble lagt ned. IBS har derfor ingen egne kandidater for hhv kull 2012, 2013 og 2014. Stipendiater ved IBS (tidligere Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Harstad) i denne perioden har vært tatt opp ved andre institutt (bl.a ILP) og ved andre institusjoner (Uppsala universitet, Oslo Met, NTNU). Kandidatene er derfor også veiledet av andre enn ansatte ved IBS.</p>
Forankring i fagmiljø	<p>Stipendiatstillingen er forankret i forskningsgruppen Profesjoner og velferdssamfunn (ProVel) ved IBS.</p> <p>ProVel var bl.a. sentral i UniversitetsNAV-prosjektet.</p> <p>Det er pr i dag en stipendiatstilling tilknyttet forskningsgruppen, med arbeidssted Tromsø. Stipendiat startet høst 2020.</p>
Rekrutteringsgrunnlag	<p>Instituttet har master i barnevern og master i sosialt arbeid. Disse har hatt opptak annet hvert år. Fra høsten 2022 planlegges det opptak på begge kull hvert år. Stipendiatstillingen vil være attraktiv for søkere med mastergrad i barnevern eller sosialt arbeid fra IBS egne masterprogram, samt fra tilsvarende masterprogram ved andre læresteder. Erfaringsmessig har det ikke vært problem å få kvalifiserte søkere til de utlyste stipendiatstillingene ved instituttet.</p>

Kvalitet på søknaden (herunder evaluering av prosjekt/fagmiljø)	Søknaden er godt strategisk forankret. Prosjektet har faglig relevans for IBS. Prosjektet er svært aktuelt med tanke på saker fra norsk barnevern som er klaget inn og dømt i den europeiske menneskerettsdomstolen, noe som også har ført til en internasjonal oppmerksomhet på norsk barnevern. Prosjektet er dermed tidsaktuelt og vil inngå i en pågående nasjonal og internasjonal debatt om norsk barnevern og ivaretagelse av sentrale prinsipper og menneskerettigheter i barnevernet. Prosjektet vil kunne bidra til at IBS styrker sin posisjon innen denne tematikken både nasjonalt og internasjonalt.
Forslag til veileder(e)	Hovedveileder: Professor Walter Schönfelder Biveileder: Dosent Aina A. Kane
Instituttets rangering av søknaden	1

Prosjekttittel:	Tverrprofesjonelt samarbeid knyttet til beslutninger i barnevernet; betingelser for å heve kvaliteten på arbeidet med å vurdere bekymringsmeldinger
Strategisk forankring	Prosjektet er forankret i HSL sin strategi 2018-2022. Det er også forankret i IBS sin strategi 2018-2022, om utviklingen av et Universitetsbarnevern.
Gjennomstrømming (navn på fullførte dr.gradskandidater)	Gjennomsnitt av andel fullførte ph.d-kandidater 6 år etter opptak i kullene 2012, 2013 og 2014. IBS har bestått som eget institutt ved UiT fra 2016, og var organisert under Finnmarksfakultetet inntil dette ble lagt ned. IBS har derfor ingen egne kandidater for hhv kull 2012, 2013 og 2014. Stipendiater ved IBS (tidligere Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Harstad) i denne perioden har vært tatt opp ved andre institutt (bl.a ILP) og ved andre institusjoner (Uppsala universitet, Oslo Met, NTNU). Kandidatene er derfor også veiledet av andre enn ansatte ved IBS.

Forankring i fagmiljø	<p>Stipendiatstillingen er forankret i forskningsgruppen Barnevern og profesjonalisert omsorg.</p> <p>Forskningsgruppen har i dag 3 stipendiatstillinger, hvorav en vil disputere våren 2021, en er halvveis i sitt løp og en er under tilsetting. Alle med arbeidssted Harstad.</p>
Rekrutteringsgrunnlag	<p>Instituttet har master i barnevern og master i sosialt arbeid. Disse har hatt opptak annet hvert år. Fra høsten 2022 planlegges det opptak på begge kull hvert år. Stipendiatstillingen vil være attraktiv for søkere med mastergrad i barnevern eller sosialt arbeid fra IBS egne masterprogram, samt fra tilsvarende masterprogram ved andre læresteder. Erfaringsmessig har det ikke vært problem å få kvalifiserte søkere til de utlyste stipendiatstillingene ved instituttet.</p>
Kvalitet på søknaden (herunder evaluering av prosjekt/fagmiljø)	<p>Prosjektet er av faglig relevans for IBS.</p> <p>Prosjektets tema er svært aktuelt – og kan sees i sammenheng med pågående kompetansereform i barnevernet. Tematikken er tidsaktuell, og vil bidra til at IBS fremmer aktuell barnevernsforskning.</p>
Forslag til veileder(e)	<p>Hovedveileder: Førsteamanuensis Robert Myrvang</p> <p>Biveileder: Professor Ole Henrik Hansen</p>
Instituttets rangering av søknaden	2

Prosjekttittel:	Bruk av tvang i enetiltak og rustiltak i barnevernet. Medvirkning og menneskerettigheter
Strategisk forankring	<p>Prosjektet er forankret i strategiplan for IBS 2018-2022 - om realisering av et universitetsbarnevern. Rekrutteringsstillingen vil kunne bidra med kompetanse og kunnskap i Universitetsbarnevernsatsingen.</p> <p>På et mer overordnet nivå vil stipendiaten inngå i et prosjekt som vil bidra til måloppnåing av fakultetets strategier gjennom å styrke forskning på helse og velferd, og til å videreutvikle det arktiske perspektivet i barnevern og sosialfaglig arbeid gjennom tettere samarbeid mellom utdanning, forskning og praksisfeltet.</p>
Gjennomstrømming (navn på fullførte dr.gradskandidater)	<p>Gjennomsnitt av andel fullførte ph.d-kandidater 6 år etter opptak i kullene 2012, 2013 og 2014.</p> <p>IBS har bestått som eget institutt ved UiT fra 2016, og var organisert under Finnmarksfakultetet inntil dette ble lagt ned. IBS har derfor ingen egne kandidater for hhv kull 2012, 2013 og 2014. Stipendiater ved IBS (tidligere Høgskolen i Finnmark og Høgskolen i Harstad) i denne perioden har vært tatt opp ved andre institutt (bl.a ILP) og ved andre institusjoner (Uppsala universitet, Oslo Met, NTNU). Kandidatene er derfor også veiledet av andre enn ansatte ved IBS.</p>
Forankring i fagmiljø	<p>Stipendiatstillingen er forankret i forskningsgruppen Kompetanse i sosialt arbeid (KOMSA). Stipendiatstillingen vil også inngå i et samarbeid mellom forskningsgruppen KOMSA og Institutt for klinisk psykologi, Universitetet i Bergen. I tillegg vil prosjektet ha en nasjonal og internasjonal referansegruppe, med medlemmer fra brukerorganisasjoner, forskningsmiljø og barnevern.</p> <p>Det er pr i dag en stipendiatstilling tilknyttet forskningsgruppen, den er under tilsetting. Arbeidssted Alta.</p>
Rekrutteringsgrunnlag	<p>Instituttet har master i barnevern og master i sosialt arbeid. Disse har hatt opptak annet hvert år. Fra høsten 2022 planlegges det opptak på begge kull hvert år. Stipendiatstillingen vil være attraktiv for søkere med mastergrad i barnevern eller sosialt arbeid fra IBS egne masterprogram, samt fra tilsvarende masterprogram ved andre læresteder. For denne stillingen vil også kandidater med mastergrad i psykologi, helsevitenskap, psykisk helsearbeid, sosiologi og antropologi også kunne være aktuelle. Erfaringsmessig har det ikke vært problem å få kvalifiserte søkere til de utlyste stipendiatstillingene ved instituttet.</p>
Kvalitet på søknaden (herunder evaluering av prosjekt/fagmiljø)	<p>Søknaden har faglig relevans for IBS. Samarbeid med annet universitet vektlegges som positivt, og forskningsgruppen har et bredt forskningsnettverk innenfor området.</p> <p>Ved å prioritere forskning på området, vil instituttet sikre fagutvikling og kompetanse, samt utfordre praksis, på et område som vil ha overføringsverdi til fag- og utdanningsmiljøer regionalt, nasjonalt og internasjonalt.</p>

	Barns medvirkning og rettsikkerhet er et aktuelt tema, spesielt ved særlig inngripende tiltak/tvangstiltak. Prosjektet vil kunne bidra til at IBS utvider sitt forskningsområde.
Forslag til veileder(e)	Hovedveileder: Førsteamanuensis Rita Sørly (ansatt fra IBS fra 01.04.21) Biveileder: Førsteamanuensis Signe Søgne, UiBergen
Instituttets rangering av søknaden	3

Samvær etter omsorgsovertakelse som sikring av barnets rett til familieliv på kort og lang sikt

Norske barneverntjenester har over lengre tid vært kritisert fra flere hold. Kritikken kommer fra enkeltpersoner og interesseforeninger, ofte i saker der barnevernet overtar omsorg for barn fra familier med immigrantbakgrunn i tilfeller der det foreligger mistanke om omsorgssvikt (Schönfelder & Holmgaard, 2019). Internasjonale og nasjonale medier rapporterer ofte om saker der avgjørelser fra norsk barnevern er dømt i transnasjonale domstoler. Den europeiske menneskerettsdomstol (European Court of Human Rights - EMD) har i avgjørelser angående norske barnevernssaker blant annet kritisert tjenestenes skjønnsutøvelse, og påpekt krenkelser barns rettssikkerhet og rettigheter etter FNs barnekonvensjon (Convention on the Rights of the Child, 1989). Norge har inkorporert barnekonvensjonen, og plikter å sikre det enkelte barns individuelle menneskerettigheter gjennom nasjonal lovgivning og forvaltningsutøvelse. Ved eventuell motstrid mellom konvensjonen og norsk lovgivning, skal konvensjonen gå foran (jmf. Menneskerettsloven, 1999, §§ 2 og 3).

En menneskerett som har vært gjenstand for vurderinger i EMD, er barnets selvstendige rett til familieliv. I barnekonvensjonen art. 8 er denne retten beskrevet slik:

- 1. Enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.*
- 2. Det skal ikke skje noe inngrep av offentlig myndighet i utøvelsen av denne rettighet unntatt når dette er i samsvar med loven og er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til den nasjonale sikkerhet, offentlig trygghet eller landets økonomiske velferd, for å forebygge uorden eller kriminalitet, for å beskytte helse eller moral, eller for å beskytte andres rettigheter og friheter.*

Eventuelle inngrep i barnets selvstendige rett til familieliv krever hjemmel i lov, og inngrepet må i tillegg være nødvendig i et demokratisk samfunn. I dette ligger at hensikten med tiltaket må være i tråd med nasjonal lovgivning, være av stor betydning, være relevant for å oppnå hensikten med inngrepet, og inngrepet må stå i forhold til sakens alvorlighetsgrad.

Barn har videre rett til beskyttelse mot overgrep og omsorgssvikt, og myndighetene plikter å treffe de nødvendige lovgivningsmessige og administrative tiltak for å sikre slik beskyttelse (Convention on the Rights of the Child, 1989, art. 19).

Barnets rett til beskyttelse og barnets og foreldrenes rett til fravær fra inngrep i sitt familieliv kommer ofte i konflikt med hverandre i saker hvor barneverntjenesten vurderer omsorgsovertakelse fra foreldre og plassering av barnet i fosterhjem. Barnevernloven beskriver kriterier for ulike inngrep for beskyttelse av barn, herunder omsorgsovertakelse (§ 4-12). Ved omsorgsovertakelse har barnet rett til samvær med sine foreldre. Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker kan innskrenke denne rettigheten med utgangspunkt i § 4-19. Retten til samvær er den klare hovedregel, mens annet kan bestemmes som unntak dersom samvær konkret kan utgjøre en risiko for barnet. Dette er begrunnet i at barnets rett til beskyttelse gjelder også under samvær. Dersom det avgjøres at det ikke skal være samvær mellom barn og foreldre, kan andre familiemedlemmer til barnet kreve at fylkesnemnda tar stilling til eventuelt samvær mellom barnet og dem. Dette er begrunnet i barnets rett til familietilhørighet.

EMD har i en dom angående fratakelse av foreldreansvar og samtykke til adopsjon konkludert med at et barns rett til familieliv er blitt krenket (European Court of Human Rights, 2019). EMD kritiserer norsk barnevernlovgivning særlig relatert til inngrepskriterier for omsorgsovertakelse, fordi skjønnsrommet for å slå fast at det foreligger omsorgssvikt er vagere enn kriteriene for gjenforening (§§ 4-12 og 4-21).

Videre kritiserer EMD norsk rettsanvendelse og forvaltningsutøving fordi disse er for vage på premisset om at omsorgsovertakelse skal anses som et midlertidig tiltak, og for instrumentell i avgjørelser om samværs mengde og hyppighet. EMD fremhever hvordan samvær utgjør et sentralt middel for å nå målet om gjenforening mellom barn og foreldre. Slik gjenforening fordrer at barneverntjenesten så tidlig som mulig, og kontinuerlig, tilrettelegger for samvær og kontakt under omsorgsovertakelse.

De problematiske sidene ved velferdstjenesters forvaltnings- og skjønnsutøvelse har blitt påpekt også uavhengig av avgjørelser i EMD. Dette omfatter blant annet at barneverntjenestens forsvarlighetskrav ved skjønnsutøvelse i sin ordlyd er vagere enn hva som gjelder for skjønnsutøvelse i de kommunale omsorgstjenestene, at rammeverket for barneverntjenestens undersøkelsesprosess er mer skjønnsbasert i norsk lovgivning enn i engelsk, og at vedtaksbegrunnelser i NAV i varierende grad fremviser vedtakenes faktiske, rettslige og skjønsmessige grunnlag (Kane, 2016, 2018).

Barnets beste skal være det grunnleggende hensynet i alle saker som angår barnet. Dette fordrer at alle beslutningsprosesser rundt en omsorgsovertakelse og om samvær er forsvarlige, og at barnet er blitt informert og hørt ut fra dets alder og modenhet (Barnevernloven, 1992, §§ 4.1 og 1.4; Convention on the Rights of the Child, 1989, art. 3).

Når samvær etter omsorgsovertakelse blir for begrenset, begrenses også muligheten for gjenforening. Barnets rett til familieliv gjennom samvær og gjenforening settes dermed under press.

Kunnskapsbehov og prosjektets relevans for praksisfeltet

Barnets rett til familieliv gjelder ikke bare i forhold til dets foreldre, men også til andre eksisterende familieforhold (Stang, 2020; Aall, 2018). Barnets tilknytning til sitt fosterhjem vil derfor også være viktig i avveiningen av barnets rett til familieliv. Barnevernloven beskriver prinsippet om barnets beste som blant annet stabilitet og kontinuitet i omsorgen (§ 4-1). Disse to hensynene kommer ofte i konflikt i vurderinger og vedtak om omsorgsovertakelse. Ved å forbli i foreldrehjemmet har barnet en kontinuitet i oppveksten, men oppvekstforholdene i hjemmet kan være ustabile. Ved å bli flyttet i fosterhjem kan oppvekstforholdene bli mer stabile, men barnets biologiske familieliv og tilhørighet får et brudd i kontinuitet. Mens barnevernloven § 4-1 knytter barnets beste-vurderinger til å «finne tiltak», knytter barnekonvensjonen art. 3 vurderingene til «alle handlinger som berører barn». I omsorgsovertakelser vil barnets beste også være grunnlaget for samværsordninger, og vurdering, fastsetting, evaluering og justering av samværsordninger vil derfor innebære faglig, etisk og juridisk skjønn i et kontinuum. For å sikre barnets beste ved utforming av samværsordninger ved omsorgsovertakelse, må vurderingene gjøres i lys av mulighetene for tilbakeføring til foreldrene (Köhler-Olsen, 2019). En sentral del av vurderinger av barnets beste er barnets egne oppfatninger og synspunkter, noe også unge selv fremhever (Aulie & Granly, 2021). Hvordan hensynene til barnets rett til familieliv, beskyttelse og medvirkning kan og bør avveies mot hverandre i konkrete vurderinger av barnets beste, samt hvilke faktorer som

påvirker fastsettingen av samværsordning mellom barn og foreldre ved omsorgsovertakelse er derfor et sentralt kunnskapsbehov.

Forskningsspørsmålene som skal besvares i dette ph.d.-prosjektet er:

1. Hvilke forhold ved barnevernets utforming og gjennomføring av samværsordninger etter omsorgsovertakelse har blitt kritisert i nylige avgjørelser fra den europeiske menneskerettighetsdomstol?
2. Hvordan kan samværsordninger etter omsorgsovertakelse utformes og gjennomføres slik at de fremmer barnets menneskerettslige krav på familieliv?

Kunnskap som utvikles gjennom dette prosjektet kommer til å ha stor verdi for praksisfeltet fordi det vil gi klare føringer for hvordan norsk barnevernspraksis som gjelder samværsordninger etter omsorgsovertakelser kan utformes i tråd med barnerettigheter nedfelt i barnekonvensjonen samt føringer gitt av EMD.

Teoretiske og metodiske perspektiver

Prosjektet må ta utgangspunkt i barnerettigheter og sosialfaglige perspektiver på samvær under omsorgsovertakelse. Et prosjektdesign kan være utformet og forankret i sosialfag, rettsvitenskap eller samfunnsvitenskap. Kandidater er oppfordret til å foreslå et egnet forskningsdesign som de vil anvende for å svare på forskningsspørsmålet.

Prosjektets forankring i universitetets, fakultetets og instituttets strategiplaner

Prosjektet er forankret i gjeldende strategiplan til UiT NAU *Drivkraft i nord, strategiske satsingsområder Helse, velferd og livskvalitet, og Samfunnsutvikling og demokratisering*. Stillingen er solid forankret i HSL-fakultetets *Strategi 2018-2022* gjennom sitt bidrag til å realisere strategimålene om å videreutvikle det arktiske perspektivet i barnevern og sosialfaglig arbeid gjennom tettere samarbeid mellom utdanning, forskning og forskningsfeltet. Et videre strategimål som vi adresserer er ambisjonen om å utvikle forskningsprosjekter i samarbeid med offentlig sektor til å videreutvikle samarbeidet med avtakerfeltet. På Institutt for barnevern og sosialt arbeid er stillingen et bidrag til å realisere ambisjonen om å videreutvikle velferdssamfunnet og om å realisere ambisjonen med utvikling av et universitets-barnevern, som framhevet i instituttets *Strategi 2018-2022*.

Utover strategiplanene på UiT NAU samt fakultet og institutt svarer prosjektet også på regjeringens ambisjon om å fornye offentlig sektors virkemåter, tiltak og tjenester, slik den er nedfelt i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019 – 2028 (Kunnskapsdepartementet, 2018: 54). Prosjektet er dermed et vesentlig bidrag til å svare på kunnskapsbehov slik de er framsatt både lokalt og nasjonalt.

Organisatorisk og faglig forankring i fagmiljø

Stipendiatstillingen blir knyttet til forskningsgruppen Profesjoner og velferds-samfunn (ProVel) ved IBS. ProVel har to tematiske satsingsområder. Det første av disse områdene tematiserer forskning om tjenesteyting på tvers av sosiale og helsetjenester. Det andre satsingsområdet er konsentrert på behov for sosialfaglig ekspertise i ulike velferdstjenester, bl.a. NAV, barneverns- og omsorgstjenestene. Derfor er ProVel en sentral bidragsyter for UiT NAUs ambisjon om utvikling av et universitets-barnevern. Flere medlemmer i ProVel kan vise til en stor vitenskapelig produksjon på barnevernfeltet.

Forskningsgruppen har per dags dato tilknyttet en stipendiat med arbeidssted på campus Tromsø. Tema for dette prosjektet er bruk av individuelle planer. Sentralt er virkemåten av slike planer som instrument for koordinering mellom NAV, barnevern og andre velferdstjenester. Videre har forskningsgruppen i flere år tilknyttet seg MA-studenter i sosialt arbeid som skriver sine avsluttende oppgaver med veiledning fra forskere i ProVel.

Den omsøkte stillingen komplementerer forskningsporteføljen til ProVel, IBS og HSL-fakultetet på et viktig område. Prosjektet blir et sentralt bidrag til utvikling av universitets-barnevern. Forskningsgruppen har fremragende veilederkompetanse i forhold til problemstillinger innen barnevern og sosialt arbeid, sosialpolitikk og omsorgsforskning. Leder for ProVel, professor Walter Schönfelder har spisskompetanse på barneverns mediarepresentasjon i offentligheten og på kunnskapsgrunnlaget for utdanning i barnevernpedagogikk. Han har formell ph.d.-veilederkompetanse gjennom kurs i forskningsveiledning v/ RESULT og kommer til å bli hovedveileder for kandidaten. Dosent Aina A. Kane er jurist, med spisskompetanse på menneskerettigheter, barne- og velferdsrett, samt skjønnsutøvelse i velferdstjenester. Hun kommer til å bli biveileder for kandidaten.

Siden begge veiledere har arbeidssted på campus Tromsø, vil også stipendiaten ha arbeidssted her.

Rekrutteringsgrunnlag

IBS har egne MA-program i barnevern og i sosialt arbeid med flere uteksaminerte kull. Stillingen vil være særlig attraktiv for søkere med mastergrad i sosialt arbeid og barnevern fra IBS sine egne masterprogram, for søkere med mastergrad i barnevern eller sosialt arbeid ved andre læresteder og for søkere med relevant mastergrad med stilling i de kommunale barneverntjenestene. Rekrutteringsgrunnlaget for stillingen vurderes derfor som godt.

Referanser

- Aulie, T. S. & Granly, Y. (2021). *Det handler om oss. 100 barn 7 - 18 år om samvær i barnevernet* M. Sanner (Red.). Hentet fra <https://www.forandringsfabrikken.no/det-handler-om-oss-2021>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* (LOV-1992-07-17-100). Hentet fra <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Convention on the Rights of the Child. (1989). [*barnekonvensjonen*]. Hentet fra <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
- European Court of Human Rights. (2019). *Case of Strand Lobben and Others v. Norway*. .Application no. 37283/13. Hentet fra <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-195909>
- Kane, A. A. (2016). Barns menneskerettslige krav på beskyttelse - En sammenligning av juridiske rammer for bekymringsmelding og undersøkelse i Norge og England. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 92(01). Hentet fra http://www.idunn.no/ts/tnb/2016/01/barns_menneskerettslige_krav_paa_beskyttelse_-_en_sammenlign
- Kane, A. A. (2018). Forsvarlighetskravet i barneverntjenester. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95(2-03), 200-216. 10.18261/ISSN.1891-1838-2018-02-03-09
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019 – 2028. MeldSt 4 (2018-2019)*. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.
- Köhler-Olsen, J. (2019). EMD: Strand Lobben med flere mot Norge. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 22(4), 341-346. 10.18261/issn.2464-3076-2019-04-07 ER
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=menneskerettsloven>
- Schönfelder, W. & Holmgaard, S. (2019). Representations of child welfare services in Norwegian, Danish and German newspapers. *Children and Youth Services Review*, 100(2). 10.1016/j.childyouth.2019.02.037
- Stang, E. G. (2020). Barns rett til familie og omsorg, særlig om barnevernet. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen : barns rettigheter i Norge* (4 utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Aall, J. (2018). *Rettsstat og menneskerettigheter : en innføring i vernet om individets sivile og politiske rettigheter etter den norske forfatning og etter den europeiske menneskerettighetskonvensjon* (5 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

PROSJEKT-TITTEL: Tverrprofesjonelt samarbeid knyttet til beslutninger i barnevernet: betingelser for å heve kvaliteten på arbeidet med å vurdere bekymringsmeldinger

Bakgrunn og formål:

Prosjektet vil bidra med kunnskap om betingelser for å heve kvaliteten på barnevernets beslutninger i tilknytning til meldinger som omhandler bekymring for barns oppvekstvilkår. Prosjektet vil ta utgangspunkt i profesjonsteori med fokus på hvordan tverrprofesjonell samhandling påvirker barnevernfaglige beslutninger. Fokus vil være på forhold som potensielt kan heve kvaliteten på beslutninger knyttet til det såkalte "bekymringsarbeidet" i barnevernet, og særskilt med tanke på godt faglig begrunnede beslutninger som forebygger at barn vokser opp under skadelige forhold. Mer generelt vil prosjektet bygge på en forutsetning om at både profesjonelle vurderinger, normative - og risikovurderinger påvirker beslutningsarbeidet både i barnevernet, og hos relevante samarbeidsparter. Prosjektet vil også undersøke hvordan systemer for beslutningsstøtte i vid forstand påvirker bekymringsarbeidet når beslutningsgrunnlaget er skjønnspreget og krevende. Prosjektet bygger på en kvalitativ tilnærming.

Forankring:

Forskningsgruppa Barnevern og profesjonalisert omsorg, IBS, Hum.fak. UiT

IBS strategi/HSL-strategi / Universitetsbarnevern og U-Nav

Tverrprofesjonell samhandling og beslutninger i barnevernets bekymringsarbeid

Det såkalte bekymringsarbeidet knyttet til barns oppvekstvilkår innebærer gjerne flere faser. Nøkkeltall for barnevernet (SSB 2020) viser at meldinger oftest kommer fra foreldre, skolen, politi, barnehager og fra barneverntjenesten selv, og av 58 000 meldinger går 80% videre til undersøkelse, mens 10 000 saker henlegges. Den hyppigste årsak til tiltak er foreldres manglende ferdigheter og høyt konfliktnivå i hjemmet, og ved en eventuell omsorgsovertakelse kan dette skje både med og uten foreldres samtykke. Barnevernet forvalter betydelig makt og fattet beslutninger som kan ha dramatiske konsekvenser for de berørte. Ofte er det uklare juridiske forhold som gjør at barneverntjenesten opplever legitimeringsproblemer. På den ene siden skjer dette når barneverntjenesten gjennomfører omsorgsovertakelse og beskyldes for å ha gått utover sitt kompetanseområde. Det argumenteres ofte for at deres inngripen er urimelig og mangler både juridisk og moralsk grunnlag. På den andre siden kritiseres ofte barneverntjenesten for å ha vært for passiv og for ikke å gjøre tilstrekkelig for å forhindre at barn lever under kritikkverdige oppvekstforhold (Eriksen og Skivenes 2001/Aarset og Bredal, 2018).

Utfordringer knyttet til faglig skjønnsutøvelse

Utenfor barneverntjenesten starter gjerne bekymringsarbeidet med at mindre entydige forhold skal vurderes, og eventuelt med tanke på om meldeplikten til barnevernet utløses, og i barneverntjenesten vil utfallet av undersøkelsesfasen bestemme videre saksgang osv. I flere faser utfordres det tverrprofesjonelle samarbeidet med tanke på å kvalitetssikre løpende beslutninger som må tas, og der beslutninger evt. resulterer i intervensjon

i familier. I barnevernsarbeid vil en målsetting om å ivareta rettssikkerhet (legalitetsprinsippet) ofte stå i motsetning til profesjonsfaglige omsorgs- og behandlingsmål. Eksempelvis vil lovhjemlet tvangsvedtak i barnevernet kunne stå i motsetning til mer skjønnsmessige, faglige kriterier - både med tanke på familier med norsk - og etnisk minoritetsbakgrunn. Relevante og krevende spørsmål her kan være: hva er barnets beste, hvordan virker hjelpetiltak i barnevernet osv. Samlet er det vanskelig å bestemme "evidens" for barnevernfaglig intervensjon (Aarset og Bredal, 2018).

Flere undersøkelser viser behovet for mer tverrprofesjonelt samarbeid i beslutningsarbeidet knyttet til bekymringer (Bratterud og Emilsen 2011, Fauske et.al. 2016). Når det gjelder bekymringsarbeidet i barnehagene, så oppstår det en rekke utfordringer som illustrerer utfordringene knyttet til samhandling mellom profesjonene og når det vurderes å melde bekymringer til barneverntjenesten. Ofte er det usikkerhet knyttet til normer for hva som skal oppfattes som normalt, og derved for å bestemme om en bekymring utløser den lovpålagte meldeplikten. Når det gjelder klimaet i en gitt samarbeidsrelasjon, så vil det påvirke det profesjonelle *tillitsforholdet* negativt hvis barnevernet henlegger en melding og ikke gir beskjed tilbake om dette. Det kan da feste seg et inntrykk av at barneverntets ansatte ikke verdsetter den andre parten, noe som gir dårlig klima for tverrfaglig samarbeid (Bratterud og Emilsen, 2013).

Profesjonelle som inngår de beslutningskjeder i barnevernarbeid står som nevnt overfor en rekke krevende beslutningsvalg både med hensyn til rollen som avsender eller mottaker av bekymringsmeldinger, når det skal gjennomføres undersøkelser og eventuelt iverksette hjelpetiltak. De beslutningskjeder som resulterer i omsorgsovertakelse får i noen tilfeller dramatiske konsekvenser, og det er i tilknytning til de mer krevende beslutningsprosessene dette prosjektet vil ha fokus. Imidlertid er det overordnede spørsmålet som prosjektet skal svare på, er hvilke forhold som tilrettelegger for gode beslutninger i bekymringsarbeidet.

Prosjektets teoretiske forankring vil være knyttet til begrepet *risiko* (Beck U .1992 /Douglas, M 1994/Rose 1996), *tillit* (Giddens A. 1992/Hardin R. 2006/Coleman 1990) og *evidensbasert profesjonsutøvelse* (Sackett 1996/Davies 2004/Oakley et.al. 2005). Når prosjektet skal undersøke tverrfaglig samhandling mellom relevante parter i tilknytning til bekymringsmeldinger, vil beslutningsvilkår som både er relevant for det interne bekymringsarbeidet i barneverntjenesten og for relevante samhandlingsparter inngå. Prosjektet kan eventuelt avgrense ett eller flere del-tema som gjøres til gjenstand for nærmere undersøkelse. På bakgrunn av beskrivelsen over er det mulig å avgrense tema som knytter sammen spørsmålet om tverrprofesjonelt beslutningsarbeid med andre tema, men samlet slik at både barrierer og muligheter som påvirker samhandlingsbetingelser er i fokus:

- Risiko-tenking som profesjonelt kunnskapsgrunnlag i barnevernsarbeid
- Kan evidensbaserte beslutningsverktøy bidra for å redusere skjønnets i barnevernsarbeidet: utfordringer knyttet til krevende beslutningsprosesser
- I hvilken grad har begrepet profesjonsmakt relevans og slik at dette evt. påvirker samhandlings- og beslutningsprosesser?
- Hvilken relevans har brukarmedvirkning forstått som barns deltakelse i egen sak mht. kvaliteten på beslutninger?

Søknad om stipendiatstilling fra forskningsgruppen Kompetanse i sosialt arbeid (KOMSA)

Stipendiatstillingen vil tilhøre og være en del av forskningsgruppen KOMSA sitt strategiske satsing på å øke den sosialfaglige kompetansen i sosialt arbeid. Stipendiaten vil inngå i et forskningssamarbeid mellom Institutt for sosialt arbeid og barnevern, UiT og Institutt for klinisk psykologi, Universitetet i Bergen. Nyansatte Rita Sørly deltar i dette samarbeidet og vil inkludere stipendiaten i sitt forskningsnettverk. ***Det overordna prosjektet som stipendiatprosjektet inngår i har tittel: Bruk av tvang i enetiltak og rustiltak i barnevernet. Medvirkning og menneskerettigheter***

Prosjektet har som hensikt å bidra med kunnskap om:

- Bakgrunn og tilrettelegging for plassering i enetiltak og rustiltak
- Begrensninger i rettigheter og bruk av tvang
- Relevante rettsregler, inkludert om barns rett til medvirkning og selvbestemmelse, og særlig rettsregler som begrenser tvang
- Barn i enetiltak og rustiltak og tilrettelegging for medvirkning
- Barns egne erfaringer fra enetiltak og rustiltak
- Barns forløp fra inntak til endt opphold i enetiltak og rustiltak
- Barneverntjenestens oppfølging av barnet
- Miljøterapeutisk arbeid i enetiltak og rustiltak
- Mulighetene for medvirkning for barnet/ ungdommens familie/ nettverk

Prosjektet vil gi bidrag til sosialfaglig kunnskapsutvikling om tvang i enetiltak og rustiltak i barnevernet, målgrupper for ordningene, plasseringsgrunnlag, oppholdstid, kvalitet og innhold i tiltakene. Prosjektet vil også se på om dagens praksis er forsvarlig, og i tråd med gjeldende regelverk, slik at barns rettssikkerhet og retten til medvirkning blir ivaretatt på en god måte.

Prosjektskisse stipendiat.

Behovet for medvirkning og menneskerettigheter for barnevernensbarn

Barnevernsarbeid er komplisert og utfordrende, og det kommunale barnevernet er et mangfoldig, komplekst og skiftende kunnskapsfelt. Barnevernet skal sikre at barn og ungdom som opplever situasjoner i familien eller nærmiljøet som kan skade utviklingen og helsen, får nødvendig hjelp og støtte i rett tid. Arbeid innen barnevern stiller krav til de ansatte når det gjelder initiativ, integritet, innsikt og kreativitet for å hjelpe barn i vanskelige livssituasjoner. Av særlig betydning er bestemmelsene om barnets rett til medvirkning. Bvl § 1-6 slår fast at «[a]lle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.»

Tvungne enetiltak og rustiltak er svært inngripende overfor barnet, og krever både klar hjemmel og en solid faglig begrunnelse. Barnets rettssikkerhet skal ivaretas, behandlingen skal være hensynsfull og med respekt for verdighet og integritet. Barns rett til medvirkning, og selvbestemmelse innenfor vanlige rammer der det er forsvarlig, må ivaretas. Tvang skal jo alltid søkes å unngås, og skal kun brukes som siste utvei der det er utvilsomt til det beste for barnet, jf barnevern § 4-1. Alle tjenester og tiltak etter barnevernloven skal være forsvarlige, jf barnevernloven (bvl) § 1-4. Ved iverksettelse av tiltak rettet mot barnet, inkludert enetiltak og rusbehandling, «skal det legges avgjørende vekt på

å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen», jf. § 4-1. Hensynet til barnets beste står helt sentralt: Det er ikke kun ett av mange hensyn, det der det avgjørende hensyn som skal styre omsorgen for barnet. Hverdagslivet til barn på institusjon skal være så normalt som mulig, preget av god omsorg og trygghet. For mange vil det være vanskelig å ikke ha daglig nærhet til sin opprinnelige familie.

Denne studien tar sikte på å frambringe kunnskap om barnets rett til medvirkning, i enetiltak og rustiltak i regi av barnevernet, etterleves i praksis. Studien vil særlig sette søkelys på:

1. Hva opplever barn og ungdom, pårørende og fagpersonell i praksis, som viktig i enetiltak og rustiltak?
2. På hvilken måte kan helse, trygghet og velferd ivaretas, samtidig som grunnleggende frihets- og integritetsvern og retten til medvirkning for barn og ungdom som mottar tjenestene respekteres?
3. Hvordan kan man best imøtekomme kommunenes etterspørsel etter skreddersydde tiltak med høy bemanningsfaktor til barn/ unge med store og komplekse behov, sett fra barn og ungdom, pårørende og fagpersonell i praksis sine perspektiver?

Prosjektet vil benytte individuelle intervju, fokusgruppeintervju og photo voice som metode. Deltakere vil være ungdommer i målgruppen, samt deres pårørende/ foreldre, og ansatte i institusjoner. Teoretisk vil prosjektet forankres i sosialkonstruksjonistisk teori, og vektlegge samarbeidsbasert forskning med medforskere med egenerfaring.

Det søkes fortrinnsvis etter kandidater med MA i sosialt arbeid eller barnevern. For å kunne utvide søkergrunnlag er det også aktuelt å vurdere kandidater med MA psykologi, helsevitenskap, psykisk helsearbeid, sosiologi eller antropologi.

Strategisk forankring i IBS:

Instituttet har **Universitetsbarnevern** som satsningsområde. Dette prosjektet er forankret i en utvikling av Universitetsbarnevern, hvor medvirkning for barnevernsbarn er et særlig viktig felt for å sikre menneskerettighetsperspektivet til ungdommer som opplever tvang i behandling. Det er behov for mer kunnskap på området, og IBS har ambisjoner om å videreutvikle en solid kompetanse innen medvirkning, både innenfor barnevern og sosialt arbeid. Ved å prioritere forskning på området, vil instituttet sikre fagutvikling og kompetanse, samt utfordre praksis, på et område som vil ha overføringsverdi til fag- og utdanningsmiljøer regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Det vil være aktuelt å hente inn data fra Universitetsbarnevernets pilotkommuner.

På et mer overordnet nivå vil stipendiaten inngå i et prosjekt som vil bidra til måloppnåing av fakultetets strategier gjennom å styrke forskning på helse og velferd, og til å videreutvikle det arktiske perspektivet i barnevern og sosialfaglig arbeid gjennom tettere samarbeid mellom utdanning, forskning og praksisfeltet. Rekrutteringsstillingen vil kunne bidra med kompetanse og kunnskap i Universitetsbarnevern satsingen.

Veiledningskompetanse på medvirkning i forskningsgruppa KOMSA:

Hovedveileder er førsteamanuensis Rita Sørly, som har doktorgrad i brukermedvirkning i psykisk helsearbeid. Sørly har tidligere arbeidet som familieterapeut ved barnevernsinstitusjoner i Bufetat, og kjenner fagfeltet godt. Sørly har mange vitenskapelige publikasjoner på temaet brukermedvirkning, både nasjonalt og internasjonalt. Hun har også forsket på feltet i en årrekke, og har en særlig erfaring innen kvalitative forskningsmetoder. Sørly er leder for Nordnorsk nettverk for

samarbeidsbasert forskning innen psykisk helse og rus. Hennes forskningsinteresser er brukermedvirkning, psykisk helse – og rusarbeid, samarbeidsbasert forskning, narrativ teori og metode, sosialt arbeid, barnevern og samisk helseforskning. Sørly vil også være bi- veileder for en stipendiat i prosjektet HelseIntro fra 01.01.22. For å tilfredstille UiT sitt krav til veiledere ph.d. vil hun søke opptak på Result sitt forskningsveiledningskurs høsten 2021.

Biveileder i prosjektet er **Signe Stige**, førsteamanuensis i klinisk psykologi ved Psykologisk fakultet, Institutt for klinisk psykologi, Universitetet i Bergen. Stige har doktorgrad i psykologi. Spesialist i klinisk psykologi, med brei erfaring med klinisk arbeid med barn, ungdom og voksne. Stige har spesielt fordypet seg innen feltet kompleks traumatisering, både klinisk og forskningsmessig. Stige har brei forskningsmessig erfaring og kompetanse både innen kvantitative og kvalitative forskningsmetoder, men forskningsprofilen hennes er tydelig orientert i retning medvirkning og brukerperspektiv på tjenestetilbud og folks måter å oppleve, håndtere og leve videre med vanskelige livserfaringer.

Prosjektet vil ha en nasjonal og en internasjonal referansegruppe, med medlemmer fra brukerorganisasjoner, forskningsmiljø og barnevern. Graden av medvirkning i prosjektet vil vektlegges.

Stipendiaten vil inngå i forskningsgruppen KOMSA ved IBS. Medlemmene i forskningsgruppa har både praktisk erfaring og forskningserfaring fra barnevernsfeltet og fra rusarbeid., og de vil kunne bidra som et aktivt og støttende fag- og forskningsmiljø. Dette prosjektet finansieres av UiT Norges arktiske universitet og Universitetet i Bergen i form av intern FoU- tid på de respektive stedene. Forskningsgruppene ved UiT og UiB vil etablere et samarbeid rundt prosjektet, bidra med forskning-, fag – og praksiserfaring.

Beste hilsen

Rita Sørly

Førsteamanuensis IBS fra 1.4.2021

Wenche M. Kjæmpenes

Førsteamanuensis og forskningsgruppeleder KOMSA

